

drig kjendt, ialfsald kun som Noget, der spillede paa Overfladen, og Lovgivningen har i den senere Tid bidraget Sit til, at dette Forhold er blevet af den Natur, at det sikkert kun har lidet Opvuntrende for Godseierne. Da jeg som Godseier meget hurtigt kom til denne Anskuelse, tilbød jeg strax i 1862 mine Fæstere, baade Gaardmænd og Huusmænd, deres Steder til fri Eiendom, og jeg er i dette Dieblig saa heldig at have solgt omtrent $\frac{2}{3}$ af mit Fæstegods eller 650 Tdr. Hartkorn. Disse Uttringer ere vistnok tilstrækkelige til at vise, at jeg principielt ikke er nogen Modstander af Fæstets Overgang til Selveiendom, ja, jeg vil endogsaa indrømme, at jeg i statsøconomisk Henseende i een Retning anseer denne Forandring som en Forbedring; thi paa saa Undtagelser nær er det en Kjendsgjerning, at Selveieren driver sin Eiendom med større Energi end Fæsteren og derved frembringer en forøget Statsindtægt. Jeg skal ikke indlade mig paa det Forunderlige eller Uforunderlige heri, jeg anerkjender det som et Factum. Men naar jeg nu gjør denne Indrømmelse og altsaa selv ønsker, at Fæstespørgsmaalet faaer en endelig Afgjørelse, saa maag jeg spørge mig, om dette Lovforslag i nogen væsentlig Grad vil bidrage til at fremskynde Overgangen, og om det er en retfærdig Maade, man gaar frem paa. Jeg skal villig indrømme, at dette Forslag i mange Retninger heldigt afviger fra sine Forgængere; ogsaa jeg skal paastaa, at det respecterer de nu bestaaende Contracter, men netop derved troer jeg, at det tildeels vil forfeile sin Hensigt. For ikke at blive misforstaaet, skal jeg strax tilføie, at jeg anseer det for umuligt, at den danske Rigsdag nogenstinde skulde ville vedtage et Forslag, som ikke respecterede bestaaende Contracter, men jeg troer, som sagt, at Forslaget derved vil komme til at forfeile sin Hensigt, thi der vil da gaae 25 à 30 Aar, ja maaskee endnu længere Tid, inden Fæsteforholdet ad denne Vej bliver afviklet. Jeg kan virkelig ikke indsee, hvorledes Nogen kan bilde sig

ind, at dette Forslag i nogen Maade skulde fremskynde Fæstegods Salg; det er tværtimod min faste Overbeviisning, at den største Part af det tilbageværende Fæstegods i en betydelig kortere Tid vilde gaae over til Selveiend Friwillighedens Vej. Men saa maag jeg dog spørge, om der virkelig staaer saa Meget paa Spil, og om det er rigtigt at sætte saa mange Eidskaber i Bevægelse, naar man dog ikke har Udsigt til at naae Maalet hurtigere. Hvad Retfærdigheden angaaer, da kan heller ikke jeg finde, at dette Lovforslag er i Overensstemmelse med Grundlovens § 82. Vi vilde jo, at efter den nu gjældende Lovgivning kan en Godseier ved Fæstledighed sælge Gaarden, til hvem han vil, uden at afgive en eneste Skilling af Kjøbesummen. Hvorfor skal han da nu pludselig afstaae $\frac{1}{3}$ af sin Eiendom? Der er sagt, at Godseieren skulde betale for at blive fri for Fæsteforpligtelsen, men efter Forslaget bliver han jo ikke en Dag tidligere fri for den; efter Regjeringens Udtalelser skulde det ganske vist skee strax. Men selv om man afholder 100 Auctiøner med eller uden Fæsteforpligtelse, vil man sandelig aldrig komme til et Resultat, der viser en Værdiforøgelse af $\frac{1}{4}$, end sige af $\frac{1}{3}$. Vil man nu tværtimod min Opfattelse sige, at Almeenvellet kræver en sliq Expropriation, saa kan man dog vistnok ikke sige, at den vil skee mod fuldstændig Erstatning. — Hertil skal jeg indskrænke mig, skjøndt ganske vist Sagen giver Anledning til mange andre Betragtninger. Til Slutning vil jeg dog gjentagende bede erindret, at jeg har solgt omtrent 650 Tønder Hartkorn og altsaa har viist, at jeg ønsker at medvirke til Fæstegods Overgang til Selveiend. Jeg vilde gjerne, at Agitationen paa dette Omraade maatte blive slaaet til Jorden ved en endelig Afgjørelse, men min Frygt for Agitationen — Noget, som vi jo dog aldrig ville blive frie for — er rigtignok ikke saa stor, at jeg skulde lade mig overtale til at stemme for et Forslag, som jeg anseer for at gjøre Indgreb i Eiendomsretten; Conseqvenserne af et saadant Skridt